

Venabygd, 24. jan. 2017

Torbjørn Kvasbø
Gudbrandsdalsseminaret,
Maihaugen
Keramikk i Gudbrandsdalen notater

Org. Norske Keramikere har ingen medlemmer fra Oppland.
Norske kunsthåndverkere har 5 keramikere som medlemmer i Gudbrandsdalen.

Jeg har forsøkt å skaffe meg oversikt over keramisk produksjon i Gudbrandsdalen før og nå. Gudbrandsdalen strekker seg 23 mil fra Lillehammer i sør til Lesjaskogsvatnet i nord, med Gudbrandsdalslågen gjennom hele dalen. Vi har tre byer, Lillehammer, Vinstra og Otta. Sidedaler som Gausdal og Ottadalen regnes med. Det er skrevet noen få artikler i emnet, bl.a. om fajansefabrikken på Lesja, omkring 1760, hvor Aase Bay Sjøvold har skrevet en fyldig artikkel i Årsskriftet til Lesja historielag i 1999, og Kjell Voldheim, Otta har skrevet om Ivar Skurdal, 1790-1840: pottemakeren ved Mela.

Ellers finnes liten dokumentasjon av keramikkproduksjon i Gudbrandsdalen, mens det er skrevet en del om pottemakeri rundt Mjøsa, i Lauritz Opstads "Norsk Pottemakeri", og kun et svært kort avsnitt om Oppland i Hans Zakariassens "Tegl-industriens historie". Det står mye mer om Hamar/Hedmark: Stange, Vang og Ringsaker. I Bygdeboka for Furnes nevnes at det ble benyttet teglstein så tidlig som på 1200-tallet. Antagelig brent like i nærheten, hvor det var rikelig med leire.

I Sverre Fehns låve på Domkirkeodden, Hamar er det utstilt tre mursteiner fra middelalderen med avtrykk av en for, en hundepote og en tegning. Trolig produsert lokalt. Teglen kom med munkene.

Folk i Gudbrandsdalen hadde ellers nær kontakt med trøndsk leirtøy, antagelig gjennom Lillehammermarknaden.

Ser en på hele Oppland, er materialet mangfoldig, for å nevne noen:

Tias Eckhoff, keramiker og designer ved PP f. 1926 i Vestre Slidre, William Knutzen 1913-83, Heggnes i Valdres 1963-83, Erik Pløen, f. 1925 (død 2004) på Gran, verksted på Espa i flere år. Pløen var for øvrig vår første gjesteprofessor i utlandet, i Chicago Art Institute hvor jeg selv også har undervist, deretter Son, Svein Visted f.1903 (bl.a. knyttet til Sevres, hvor jeg stiller ut separat i 2018) og kona Ragnhild Ekre Thrane hadde verksted på Lillehammer flere år etter krigen, det samme Tone og Richard Duborg på slutten av 50-åra (de flytta til Folkemuseet på Bygdøy, og Richard ble leder i glasshytta på PLUS i Fredrikstad).. Flere av disse viktigste keramikere vi hadde var også involvert i det internasjonale keramikkmuseet i Faenza, hvor jeg også har stilt ut og jobbet med, og besøker igjen om et par uker.

Bilde nr 1:

Lesja fajansefabrikk, ca. 1760. Se Aase Bay Sjøvolds fyldige artikkel i Årsskriftet til Lesja historielag 1999.

Etablert av klokker Fredrik Nicolai Wiborg (1714-1804). Se kommentarene om Fredrik, samt om hvorfor han ikke fikk det til å gå økonomisk, bl.a. lang vei til markedet og stor konkurranse om ved pga. smelteverk både på Lesja og i Folldal.

2

Ivar Skurdal, 1790-1840. "Skrivestell", De Sandvigske Samlinger, Maihaugen. Ekte pottemaker, drev pottemakeri ved Mela, en liten elvestubb i Vågå, tett opp mot Sel. Gikk i pottemakerlære i Trondheim, kanskje i det som nå er Elin Aunes Pottemakeri, trønderkeramikk med slektstradisjon siden 1797 (startet av pottemakermester Jens Jacobsen Lund).

Flott gjenstand, trolig bygget av leireplater, som først er trykket mot et utskåret mønster i tre. Se Kjell Voldheims artikkel.

3

Ivar Skurdal, fat, 31 cm i diam. Beste trøndertradisjon. Det er for øvrig denne type produksjon som stort sett har foregått i pottemakeriet på Maihaugen. Det er i dag keramikeren Svein Narum som jobber tettest opp til og har videreført denne nord-europeiske leirgodstradisjonen, blyglasert, vedfyrt blåleire.

4

Kerstin Falkenberg Pedersen, f 1939. NK-medlem. Utdannet ved SHKS og ved Ecole des Beaux Arts i Geneve (HEAD, Geneva University of Art and Design). Eget verksted i Oslo, Alta og i Vingrom fra 1978-92. Skulpturer, fat, krukke og relieffer. Meget utstillingsaktiv og aktiv i NK Hedmark-Oppland. Har siden 1992 malt i olje.

5

Kristin Andreassen. f. 1959. NK-medlem. Oppvokst på Lillehammer, med grunnskole, gymnas og husflidsskole i hjembyen. Fikk diplom med innstilling for sin eksamen ved SHKS i 1984. Sensor var Marit Tingleff og meg. Stilte ut i Lillehammer Kunstforening i 1985, og i Galleri Zink 2012. Hun har ikke drevet verksted på Lillehammer, men har hatt en sterk innflytelse på utviklingen av norsk keramikk. Mest kjent for sine håndbygde porselenskrucker.

6

Johan Mæhlum, f. 1956. Lillehammer. NK-medlem. Startet hos pottemaker Hans Rasmussen, Danmark, deretter skulptur på Kunstakademiet i Trondheim, med lærere som Bård Breivik og Siri Aurdal. Undervist i mange år på Høgskolen i Oslo og Akershus. Den jobben har for øvrig Kristin Andreassen overtatt. Driver keramikkverksted i Lillehammer gjennom mange år. Han etablerte og driver galleri Zink på Sigrid Undsets plass i Storgata på Lillehammer siden 2008, hvor det også stilles ut keramikk. Omtrent på samme sted som hans far, Odd Mæhlum drev Galleri HH i mange år, under mottoet "Kunst beriker hjemmet". Johan er en driftig kunstformidler, han driver Peer Gynt-utstillingen på Vinstra og Høstutstillingen på Ilsetra Hotell i Hafjell og står vel for det meste av kunstmotsetningen i dalen. Han leverer også formidling og kunst i forhold til kunst i off. rom.

7

Idun Sira, f. 1987. Oppvokst på Lillehammer. NK-medlem. Master fra i Design, keramikk, fra Bath Spa University, England 2010, hvor for øvrig min viktigste lærer i keramikk, Takeshi Yasuda nylig ble utnevnt til Honorary Graduate, han bor og jobber i Bath, og i Jingdezhen i Kina med sin kone Felicity Aylieff, også keramiker og professor ved Royal College of Art, hvor jeg også har undervist. Verden er liten, jeg er også ofte i Jingdezhen og jobber. Idun startet igjen på Lillehammer 2013, med verksted i Aarseth og Pottemakeriet på Maihaugen. Hun har allerede internasjonal utstillingserfaring på høyt nivå, som Talente i München,

Galerie Handwerk, München, Stockholm Furniture Fair. Tunge internasjonale institusjoner. Hun har siden 2014 Statens arbeidsstipend for unge og nyetablerte kunstnere. Håndbygget porselen, 45 cm høye, svært tynne, porselenet er blandet med terracotta leire for å få fargenyansene.

8

Anne Lise Johnsen f. NK-medlem. Startet verksted i Lillehammer 1994 sammen med keramiker Elisabeth Skomdal. Har verksted i Søre Ål siden 2002. Hun har deltatt på en rekke tunge utstillinger internasjonalt, fra Royal College of Art i London til Jingdezhen Int. Ceramic Fair i Kina. Ble interiørarkitekt MNIF i 2015, og undeviser ved Lhmr. vgs i design og håndverksfag.

Espressokopper, ”Labyrint”, laget ved PP. Innkjøpt av Nordenfjeldske.

9

Marit Madshus, Lillehammer. NK-medlem. Eablerte verkssted på Freng Søndre, Brøttum i 1983. Seinere verksted i bakgården på gamle Breiseth hotell, deretter i Hammergården, og til slutt i 2010 verksted på gården Øvstedal på Biristrand.

10

Tove Forrestad, Venabygd/Lillehammer. Har hatt verksted i Venabygd, men har fra 2015 av verksted i Elvegata 19, Lillehammer..

”50 damer og en knekt mann”.

11

Anna Torseke Jørstad, med verksted i Kringsjåbakken 26, Lillehammer. Har holdt på i over 30 år.

12

Brita Rusten Åmot, Gausdal. 1994-2005 verksted i Gausdal. Kommentarer under bildet.

Blaker. Per Bjarne Moen. Undervisning på Nybu vgs. For tiden Husflidskonsulent i Oppland.

13

Mai H. Klausen, med verksted i Øyer, har holdt på i 20 år.

14

Ment. Etablert 2012. Søstre Sidsel og Ingvild Hemma, begge med solid designutdannelse og mangfoldig designpraksis, designer og utvikler produktdesign som merkevaren MENT i gamle Rustad skifabrikk, Fåberg. Deltar i tunge internasjonale sammenheng, som New York Design Week, og nominert i 2014 til Årets gründerkvinne-pris i Norge, og i 2016 nominert til årets SHE-pris (årest gründer eller årets leder)! De har nå iflg GD 8 ansatte! Sidsel designet for øvrig i sin tid hele Fusion-prosjektet (NKs 25-års jubileum, som ble også vist på Lillehammer Kunstmuseum) sammen med Anne Lise Johnsen.

15

Stallen smykker og keramikk, Stein Pedersen, Ringebu. Opphørte i 2016.

16

Nina Andrea Standerholen, f. 1981. Har drevet ”PottetettKeramikkverksted”, på Vinstra siden 2010. Har lært mye hos Kjell Voldheim, Otta. Var sommerutstillter på Ringebu prestegård 2016.

17

May Knarud Ulmo, Selsverket keramikk, Otta. Har også lært mye hos Kjell Voldheim, Otta.

18

Kjell Voldheim, Otta. F. 1947. Utdannet på Blaker, under Per Bjarne Moen. Starta eget verksted på Otta 1987 (Husflidsstuggu som han og kona drev, også involvert i driften av Galleri Rondane). Heltidskeramiker fra 1998 av. Har bl.a. levert servisene til middelalderloftet på Grytting, og Jørundgard Middelaldersenter. Kjell Voldheim har vært en god kilde for meg i forberedelsene til dette foredraget. Han har skrevet en artikkel om Ivar Skurdal, pottemakeren ved Mela.

19

Kjell Voldheim. ”Naked Raku”

20

Soltun brukskunst, Vågå. 1984-2015. Kjell Løkken, som også produserte tallerkener/fat og boller i steingods. Produserte for det meste keramikkfliser i blåleire: ungdom som utførte dette arbeidet når det passet for dem.

211

Skjåk keramikk. Odd Jostein Bøhle. Her har jeg ikke klart å få fram informasjon, annet enn at produksjonen, som var støping/dekor er nedlagt for en 7-8 år siden.

Utstillingsmuligheter for keramikk:

Her hadde det vært ok å fått en bedre oversikt, men her er i allefall noen av de viktigste:

Galleri HH, Odd Mæhlum, begge foreldrene til Johan Mæhlum drev dette galleriet. Bilde fra min første separatutst. 1979 (”Kunst beriker hjemmet”)

Galleri Zink, Johan Mæhlum: bilde fra utst. 2009 med innkjøpet fra Kunstmuseet. Cecilie Skeide åpnet utst.

Modus Operandi, Opplandsutst. 2009. Kurator Knut Astrup Bull

Lillehammer Kunstmuseum: Har begynt å vise kunsthåndverk, og har hatt to store separate keramikkutstillinger: Sissel Hanum og Torbjørn Kvasbø. Kjøper inn kunsthåndverk.

Lillehammer kunstforening, sist under ledelse av Hjørdis Madsen tror jeg, hadde i mange år sterke keramikkutstillinger. Svært viktig galleri i Lillehammer i mange år.

Jeg hadde separatutst der i 1988, 1994. Finner ellers ikke noe materiale om denne kunstforeningen på nettet.

Oppland Kunstsenter, Kirkegata 68. Finner ikke historikk, men ble opprettet som en følge av Kustneraksjonene i 1974, og stortingsmeldingen "Kunstnerne og samfunnet", først i Hamar i samarbeid med Hedmark, noe år seinere, 1986 med eget kunstnersenter i Lillehammer. Bl.a. arr. NK Hed/Opp en vandreutstilling i begge fylkene, i en jernbanevogn som ble satt av på stasjonene, som et ambulerende galleri. Begynnelsen av 1980.

Maihaugen:

Bl.a. den første Årsutstillingen, for kunsthåndverk i 1974. Første gang ordet kunsthåndverk ble brukt i stedet for brukskunst. Kunstneraksjonen og dannelsen av NK.

Fra Folkekunst til Kunsthåndverk, 1987.

In Touch 1994: „nytt kunsthåndverk“

Pottemakeriet på Maihaugen:

Grete Wexels Riser, Sverre Tveito Holmen, Elisa Helland Hansen, Liv EspelienTrude Westby Nordmark, Norvald Hemre, Svein Narum i 8 somre, han har for øvrig nettopp lagt ned det siste verketsed i Norge for vedfyrt, blyglasert blåleire (noe for Handverksarkivet?)

Sør-Strand Vevstue, Losna . Eirik Bruvik og Tove Skolsegg. 9 utstillinger fra 1977-81. Yngvild Fagerheim, Terje Westfoss, Nina Malterud, Grete Wexels Riser, Bibiche Mourier (Villvin Risør), Gro Faldbakken (Skåltveit) og meg, Lisbeth Dæhlin, Arne Åse. Inntil 2000 besøkende på tre utstillingshelger: det måtte et OL til for å trekke mer folk til baksia.

Litt om Ringebu 93: 22 keramikere, av disse 10 internasjonale, samt 20 nordiske kunststudenter invitert til å jobbe sammen på Ringebu Folkehøgskole 5 uker i 1993. Finansiert for det meste av LOOCs kulturmidler. Worskhopen endte opp i en stor vandreutstilling: Mestermøte, som ble vist på Kunstindustrimuseet i Oslo, Lillehammer Kunstmuseum, og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum i Trondheim. Arrangør og produsent Torbjørn Kvasbø

"Kunstgjødsel"- Raw Material, eksperimentelt leireprosjekt i Ringebu. Inviterte kunstnere: Neil Brownword, England, Alexandra Engelfriet, Nederland, Katrine Køster Holst Danmark/Norge, Torbjørn Kvasbø, produsent og arrangør. 2011.

Finansiert bl.a. av de såkalte kunstgjødselmidlene, midler fra Oppland fylkeskommune og BKH, gjennom Oppland kunstsenter.

Kom i gang pga. et leireprosjekt som ble gjennomført i Marl Hole, Stoke on Trent, England 2009, i samarbeid med the British Ceramic Biennial.

Ringebu prestegård, museum og kunstgalleri. Stiftelse under ledelse av Einar Høystad. Tidligere Weidemann-samlingen, men det meste av bildene ble solgt 2004 pga. Nagell Erichsens økonomiske utføre. En slags parallell til hva som seinere skjedde på PP, med hr. Brynstad. Vekslede antall utstillinger i perioden juni-sept. Kommunen har overtatt driftsbygningen og planlegger opprusting av hele bygningen til et kunst- og kultursenter. Dette vet Torveig Dahl og Per Morset mer om enn meg.

Til slutt: Litt om Ringebu prestegård og fjøs-prosjektet der: utstillingslokale for Torbjørn Kvasbø, samt keramikerverksted for gjestkunstnere.